

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	13
PREDGOVOR AUTORA	17
Predgovor autora petom izdanju	21
I UVOD SA ZASNIVANJEM FILOZOFIJE SESTRINSTVA.....	23
Šta je sestrinstvo	26
Pojam zdravstvene nege.....	27
Regulativi profesionalnog ponašanja i negovanje osećanja pripadnosti profesiji	30
Formiranje prepoznatljivog sestriinskog ponašanja	30
Sestrinstvo, nega i negovanje.....	31
Neposredno negovanje nije samo opšta nega	32
Profesionalno negovanje ima samo holistički pristup	33
Psihonega	33
Terapijski aspekti nege	33
Socionega.....	34
Zdravstveno vaspitanje i zdravstvena nega	34
II RAZVOJ SESTRINSTVA I ZDRAVSTVENE NEGE	35
Prvi period razvoja nege u Srba	38
Narodna medicina i nega	40
Kosovka devojka kao simbol sestrinstva u Srba	40
Od ideje do prve škole za sestre.....	41
Prva škola za sestre (nudilje) u Srbiji.....	44
Obrazovanje sestara na višem i visokom nivou	45
III SAVREMENO SESTRINSTVO	47
Savremene tendencije u razvoju sestrinstva.....	49
Deklaracija SZO	50
Ciljevi zdravlja za sve.....	51
Proces promena u obrazovanju sestara i u sestriinskoj praksi.....	52
Zdravstvena nega kao nauka.....	54
Kako zdravstvena nega ispunjava uslove nauke	55
Intuicija i nauka	56
Interdisciplinarnost zdravstvene nege	57
Povezanost zdravstvene nege sa drugim naukama.....	57
Povezanost zdravstvene nege i medicine	57
Povezanost zdravstvene nege i pedagogije	58
Povezanost zdravstvene nege i psihologije	58
Discipline zdravstvene nege	59
IV PRINCIPI ZDRAVSTVENE NEGE	63
Uži principi zdravstvene nege.....	66
Princip humanosti	66
Princip poštovanja ličnosti.....	67
Princip individualizacije u pristupu nezi.....	68
Princip socijalizacije nege.....	68
Princip pozitivnih doživljaja	69

Princip aktivne participacije u nezi	71
Princip dobrovoljnosti.....	72
Princip fleksibilnosti	73
Princip ekonomičnosti (racionalnosti)	74
Širi principi u zdravstvenoj nezi	75
Princip svesne aktivnosti	75
Princip povezivanja teorije i prakse	76
Princip očiglednosti	77
Princip trajnosti znanja i veština	78
Princip integralnosti.....	78
Princip dinamičnosti i raznovrsnosti.....	79

V METODE, MODELI I STRATEŠKI PRISTUPI U ZDRAVSTVENOJ NEZI	81
Metode preuzete iz drugih nauka	84
Intervju.....	84
Oblici i vrste intervjuja	85
Opšta pravila u organizovanju i vođenju intervjuja	87
Metoda posmatranja.....	91
Metoda prostog posmatranja	91
Metoda sistematskog posmatranja	91
Metoda eksplorativnog posmatranja	92
Kombinovanje metoda.....	93
Princip neuticanja na posmatranu situaciju.....	94
Metode i modeli u sistemu organizovanja zdravstvene nege	95
Šta utiče na izbor metoda	96
Najčešći metodi i modeli organizovanja zdravstvene nege.....	98
Funkcionalni model	99
Timski model.....	99
Model nege prema bolesniku.....	101
Model primarne nege	103
Model vođenja slučaja	105
Model nege fokusirane na bolesnika.....	108
Organizovanje radnog dana službe zdravstvene nege.....	110
Organizovanje poslova u bolesničkoj jedinici	111
Glavna sestra bolesničke jedinice	113
Metode i strateški pristupi sprovođenja nege.....	116
Osmeħ u profesionalnom sestrinstvu	116
Zdravstveno vaspitanje	123
Učenje i podučavanje.....	124
Terapeutske komunikacije	127
Metod celovitog rešavanja problema (Problem solving method).....	129
Suočavanje i borba sa problemom (coping).....	130
Modifikacija zdravstvenog ponašanja.....	132

VI TEORIJE I TEORIJSKI MODELI U SESTRINSTVU.....	133
Model samonege Doroteje Orem	137
Sistemski model zdravstvene zaštite Beti Njumen	140
Razvojni model Erika Erikson	141
Eriksonovih sedam etapa u razvoju ličnosti.....	141

Model adaptacije Kaliste Roj.....	144
Konceptualni model Ide Džin Orlando	146
Porodični razvojni model Evelin Duval.....	147
Model razvoja porodice Džoan Stivenson	150
Model za posmatranje i procenu zdrave porodice Roberta Bivera.....	152
Model za porodicu u krizi R. Hil i D. Hansen	153
Teorijski okvir za procenu snage porodice Herberta Otoa.....	154
Transkulturalni model Madlen Lajninger	157
Konceptualni model Imodžen King.....	158
Strukturalno-funkcionalni porodični model Merilin Fridman.....	160
Opšta teorija sistema.....	162
Teorija o smrti i umiranju Elizabet Kibler-Ros.....	164
VII VODEĆA ULOGA SESTRE U SESTRINSKOJ DELATNOSTI.....	169
Glavna sestra kao vođa.....	172
Ličnost glavne sestre.....	172
Glavna sestra i rukovođenje.....	174
Stil rukovođenja.....	174
Razumevanje za ljude	174
Svest o slabostima i reagovanje	175
Kako upućivati primedbe i kritike	175
Pravednost kao odlika dobrog rukovodioca.....	175
Građenje osećanja pripadnosti profesiji.....	176
Glavna sestra i bolesnici	176
Greške koje čine glavne sestre.....	177
Smenjivost glavne sestre.....	177
Pravila japanskih rukovodilaca	178
Organizacija sestriinske službe u velikim zdravstvenim institucijama	179
Kolegijum glavnih sestara	180
Direktor sestriinske službe (glavna sestra).....	180
Pomoćnica glavne sestre.....	181
Sestriinske funkcije.....	182
Samostalna sestriinska funkcija	184
Samostalne sestriinske aktivnosti.....	186
Međuzavisna sestriinska funkcija	189
Kompetencije i vrednosti u sestriinstvu	195
Sestriinske kompetencije	195
Faze razvoja stručne kompetencije medicinske sestre	196
Sistem vrednosti.....	198
Autonomija u sestriinstvu	199
Relativna autonomija	199
Profesionalna autonomija	200
Autonomija pacijenta.....	201
Autonomija sestriinske profesije kao kolektiva	202
Autonomne strukture u sestriinstvu	203
Komora medicinskih sestara i zdravstvenih tehničara	204
Glavna sestra i sestriinska služba.....	205
Republička stručna komisija za zdravstvenu negu.....	205

Autonomija sestre kao pojedinca	206
Autonomija i novi pristupi u sestrinstvu	209
Standardi, kriterijumi i normativi u sestrinskoj praksi	211
Standardi i kriterijumi	211
Zašto su potrebni standardi i kriterijumi	214
Komponente standarda	216
Vrste standarda	217
Standardi na nacionalnom nivou	217
Standardi negovanja	217
Standardi profesionalnog delovanja	219
Standardi na lokalnom nivou	221
Standardi komfora	224
Funkcije standarda	225
Rad na uvođenju standarda	225
Uvođenje standarda nege u zdravstvenoj instituciji	227
Rad grupe za standarde	229
Izrada kriterijuma	230
Provera valjanosti standarda i kriterijuma	231
Normativi u sestrinskoj praksi	233
Kvalitet u sestrinskoj praksi	235
Kako medicinske sestre procenjuju sebe i kvalitet svog rada	236
Lični standard kao kvalitet	236
Procena bolesnika i drugih korisnika zdravstvene nege	237
Kako drugi stručnjaci procenjuju kvalitet sestara i njihovog rada	238
Kako stručna javnost procenjuje kvalitet sestrinskog rada	238
Institucije lokalne zajednice u proceni kvaliteta	239
Formiranje mišljenja šire društvene javnosti	239
Parametri kvalifikovane komisije za ocenu kvaliteta sestrinske prakse	239
VIII ZAŠTITA MEDICINSKIH SESTARA NA RADU	243
Fizički naponi i zaštita zdravlja sestara	246
Pravilno držanje tela	247
Stojeći položaj	248
Raskorak	248
Iskorak	248
Sedeći položaj	248
Čučanj	249
Kako treba koristiti položaje tela pri napornom radu	250
Sistem kvaliteta u funkciji zaštite zdravlja sestara	251
Zaštita sestara u radu s hemijskim sredstvima	252
Zaštita sestara od jonizujućeg zračenja	253
Zaštita sestara od infekcije	254
Preventivne mere zaštite	254
Zaštita sestara u radu sa citostaticima	255
Mere zaštite	256
Edukacija osoblja	256
Nadzor nad zdravljem osoblja	257
Pravilno rukovanje i primena odgovarajućih propisa	257

Priprema leka	257
Davanje (aplikacija) leka	258
Uklanjanje upotrebljenog materijala i čuvanje neiskorišćenih lekova	259
Postupak u slučaju prosipanja citostatskih lekova	259
Stres i profesionalno sagorevanje	261
Stres	261
Trenutan, iznenadan i vrlo jak stres	262
Značaj prijateljskog odnosa u prevenciji stresa	263
Reagovanje dece na stresogene situacije	264
Faze reagovanja na stres	266
Kako izbeći ili ublažiti stres i stresogenu situaciju	267
Profesionalno sagorevanje (izgaranje)	269
Prevencija profesionalnog sagorevanja	270
Glavne sestre u prevenciji profesionalnog sagorevanja	272
Znaci profesionalnog sagorevanja	274
Terapijski tretman profesionalnog sagorevanja	275
Mobing	275
Pojam i definicija mobinga	276
Ko su žrtve mobinga	277
IX PROCES ZDRAVSTVENE NEGE	279
Pojava i razvoj procesa zdravstvene nege u sestrinstvu	281
Zašto je Proces metoda izbora	282
Uvođenje Procesu zdravstvene nege u Jugoslaviji	284
Definicije procesa zdravstvene nege	286
Naša definicija Procesu	287
Naučna zasnovanost procesa zdravstvene nege	288
Proces zdravstvene nege kao način mišljenja	289
Struktura procesa zdravstvene nege	291
Međusobna povezanost etapa procesa	291
Utvrdjivanje potreba za negom	293
Potrebe za negom	293
Modeli potreba za negom	294
Prednosti poznavanja različitih modela potreba	299
Prikupljanje podataka	301
Izvori podataka	302
Faktori koji utiču na prikupljanje podataka	304
Način prikupljanja podataka	305
Razgovor u prikupljanju podataka	305
Fizikalni pregled	309
Posmatranje	311
Merenje	314
Procene prikupljenih podataka	315
Dokumentovanje prikupljenih podataka	316
Sestrinska dijagnoza	318
Razvoj termina i klasifikacije sestrinskih dijagnoza	319
Klasifikacija sestrinskih dijagnoza	322
Proces stvaranje sestrinske dijagnoze	325

Analitičko-sintetički pristup u postavljanju dijagnoze.....	326
Obrada podataka u procesu stvaranja sestrinske dijagnoze.....	327
Utvrđivanje zdravstvenih problema i postojećih snaga bolesnika	331
Procena obrade podataka	333
Dokumentovanje.....	334
Vrste sestrinskih dijagnoza	334
Komponente sestrinske dijagnoze.....	335
Kako se formuliše sestrinska dijagnoza	338
Kako izbeći greške u formulaciji i pisanju sestrinske dijagnoze.....	340
Kako treba koristiti NANDA listu	342
Razlozi za pisanje sestrinske dijagnoze i korišćenje NANDA liste	343
Razlike između sestrinske i lekarske dijagnoze	344
Povezanost sestrinske i lekarske dijagnoze.....	346
Kolaborativni problem.....	347
Kolaborativni problem u primarnoj zdravstvenoj zaštiti.....	349
Planiranje zdravstvene nege.....	351
Izdvajanje prioriteta	352
Šta utiče na izdvajanje prioriteta.....	353
Postavljanje ciljeva	355
Sačinjavanje plana zdravstvene nege	362
Nalozi lekara.....	362
Lista naloga lekara	364
Sestrinski nalozi.....	365
Dokumentovanje planirane nege.....	368
Zašto je potrebno dokumentovati planiranu negu	368
Komponente plana nege.....	369
Ko sačinjava plan nege	370
Obrazac plana nege.....	370
Realizacija plana zdravstvene nege	374
Koraci u fazi realizacije zdravstvene nege.....	377
Priprema za intervenciju	378
Izvođenje intervencija.....	380
Nadzor nad radom drugih učesnika u nezi	382
Komunikacija sa drugim učesnicima u nezi i tretmanu	382
Dokumentovanje obavljene nege.....	384
Lista realizacije nege i praćenje bolesnika.....	387
Primopredaja dužnosti	388
Evaluacija	390
Evaluacija kao etapa procesa zdravstvene nege	391
Evaluacija ishoda (evaluacija postizanja ciljeva).....	391
Evaluacija u toku	391
Završna evaluacija ishoda	392
Dokumentovanje završne evaluacije.....	395
Evaluacija procesa rada (procesna evaluacija).....	395
Evaluacija uslova rada (strukturna evaluacija)	396
Evaluacija kvaliteta sestrinske prakse.....	397
Izbor pokazatelja za evaluaciju	398
Tok evaluacije kvaliteta sestrinske prakse	399

Dokumentacija zdravstvene nege	401
Razlozi za vođenje sestriinske dokumentacije	403
Oblici vođenja sestriinske dokumentacije	406
Zajednička dokumentacija	406
Izdvojena sestriinska dokumentacija	407
Dokumentovanje nezgoda u sestriinskoj praksi	417
Način evidentiranja podataka	419
Pravila za vođenje sestriinske dokumentacije	419
Čuvanje sestriinske dokumentacije	421
X ZDRAVSTVENA NEGA U PRIMARNOJ ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI	423
Šta je primarna zdravstvena zaštita	426
Međusektorska saradnja	427
Kako sprovesti strategiju primarne zdravstvene zaštite	428
Ciljevi i mere zdravstvene politike u Srbiji	429
Sestriinstvo u primarnoj zdravstvenoj zaštiti	432
Zdravstvena nega u zdravstvenoj zaštiti porodice	434
Zdravstvena zaštita žena, dece, školske dece i studenata	436
Medicinska sestra kao član tima u zdravstvenoj nezi žena, dece, školske dece i studenata	439
Medicinska sestra u primarnoj zdravstvenoj zaštiti žena	440
Medicinska sestra u savetovalištu za planiranje porodice	440
Medicinska sestra u savetovalištu za trudnice	441
Medicinska sestra u zdravstvenoj zaštiti dece predškolskog uzrasta	442
Medicinska sestra u predškolskim ustanovama	444
Zdravstvena nega u zdravstvenoj zaštiti školske dece i studenata	448
Zdravstvena nega u zdravstvenoj zaštiti odraslih	450
Zdravstvena nega u zdravstvenoj zaštiti radnika	453
Ciljevi primarne zdravstvene zaštite radnika i učešće sestre	454
Primena Procesa zdravstvene nege u zdravstvenoj zaštiti radnika	455
Zdravstvena nega u zdravstvenoj zaštiti zuba	457
Zdravstveno vaspitanje u prevenciji bolesti usta i zuba	457
Zdravstvena nega u zdravstvenoj zaštiti starih	459
Teorije starenja i promene u starosti	459
Psihološki i socijalni aspekti starenja	460
Najčešći zdravstveni problemi starih	461
Prevencija patološke starosti i onesposobljenosti	461
Prevencija fizičke dekompenzacije	462
Prevencija psihičke i socijalne dekompenzacije	463
Medicinske sestre u zdravstvenoj zaštiti starih	463
Prepoznavanje problema starih	464
Nepokretnost i ograničeno kretanje	467
Organizacija sestriinske službe u primarnoj zdravstvenoj zaštiti	470
Zdravstvena nega u prevenciji kardiovaskularnih oboljenja	473
Faktori rizika	473
Mogućnost prevencije kardiovaskularnih oboljenja	474
Uloga sestre u prevenciji kardiovaskularnih oboljenja	475
Zdravstvena nega u prevenciji saobraćajnog traumatizma	477
Zdravstvena nega u prevenciji malignih bolesti	478

Faktori rizika.....	478
Medicinske sestre u sprovođenju programa zaštite od malignih oboljenja.....	479
Program prevencije malignog oboljenja dojke.....	481
Anketni selektivni skrining.....	483
Samopregled dojki - SPD.....	484
Aktivnosti sestara u sprovođenju samopregleda dojki (SPD).....	484
Porodična sestra prema modelu Evropske zajednice.....	486
Definisanje uloge porodične sestre.....	486
Usaglašavanje naziva porodična sestra.....	487
XI ZDRAVSTVENA NEGA U KLINIČKO BOLNIČKOJ PRAKSI.....	491
Prijem bolesnika u bolnicu.....	494
Medicinske sestre u prijemnom odeljenju.....	494
Reagovanje bolesnika na hospitalizaciju.....	496
Priprema bolesnika za hospitalizaciju.....	496
Postupak prijema bolesnika.....	497
Smeštaj bolesnika u bolničkoj jedinici.....	499
Prijem deteta.....	501
Prijem stranaca.....	503
Odnos sa rodbinom.....	504
Prava i dužnosti pacijenta.....	505
Posete bolesnicima u bolnici.....	510
Savremena shvatanja o uključivanju članova porodice u negu.....	510
Ispitivanje potreba za posetama.....	511
Organizacija poseta.....	511
Kako treba da budu organizovane posete.....	512
Organizacija posebnih poseta.....	513
Specifičnosti posete deci.....	514
Posete pre hirurških intervencija "da" ili "ne".....	514
Progresivna nega.....	516
Prednosti progresivne nege.....	517
Intenzivna nega.....	518
Kriterijumu za smeštaj bolesnika na intenzivnu negu.....	520
Najčešće sestrinske dijagnoze u intenzivnoj nezi.....	521
Doprinos intenzivne nege opštem tretmanu.....	522
Jedinica za intenzivnu negu.....	523
Struktura jedinice za intenzivnu negu.....	523
Opremljenost jedinice za intenzivnu negu.....	525
Osoblje za negu.....	528
Poseta u intenzivnoj nezi.....	529
Poluintenzivna nega.....	530
Samonega (Minimalna nega).....	531
Otpust bolesnika i kontinuirana nega.....	532
Otpust bolesnika.....	532
Priprema za otpust iz bolnice.....	533
Prevođenje bolesnika u drugu ustanovu.....	535
Kontinuirana zdravstvena nega.....	536
Otpust i kontinuirana zdravstvena nega.....	536

Sestre u uspostavljanju kontinuirane zdravstvene nege	536
Prednost kontinuirane zdravstvene nege	537
Palijativna nega i nega umirućih bolesnika	539
Šta je palijativna nega	540
Hospis	542
Nega umirućeg bolesnika	542
Da li umirući bolesnici osećaju blizinu svoje smrti	543
Posete umirućem bolesniku	544
Umirući bolesnici lakše umiru uz one sestre koje ih najbolje neguju	545
Tanatofobično ponašanje medicinskih sestara	545
Ponašanje sestre u prisustvu umirućeg bolesnika	546
Odnos prema umrlom i postupak sa umrlim	547
Postupci u zbrinjavanju umrlog	547
Obezbeđivanje prevoza umrlog do bolničke kapele	549
Postupak prema rodbini	549
Smrt pacijenta sa zahtevom za obdukciju	550
Smrt pacijenta tretiranog radioaktivnim jodom 131	550
Kapela	551
XII OBRAZOVANJE I STRUKOVNO ORGANIZOVANJE SESTARA I BABICA	553
Obrazovanje medicinskih sestara i babica	556
Srednje medicinske škole	556
Više medicinske škole	557
Visoko obrazovanje medicinskih sestara	558
Budućnost obrazovanja sestara i babica u Evropi	560
Svrha i ciljevi strategije obrazovanja	560
Kontinuirano usavršavanje sestara i babica	561
Osnovni principi u obrazovanju sestara i babica	562
Uslovi za predavače u oblasti sestrinstva i akušerstva	563
Permanentno usavršavanje sestara i babica	565
Zašto je potrebno permanentno usavršavanje	565
Stavovi SZO u vezi sa stručnim usavršavanjem	567
Nivoi i oblici stručnog usavršavanja	569
Strukovno organizovanje sestara i babica	572
Organizovanje i povezivanje sestara i babica	572
Evropska udruženja medicinskih sestara i babica	573
Kolaborativni centri SZO, Regionalni biro za Evropu	574
Definicije i funkcije kolaborativnog centra	574
Organizovanje i povezivanje sestara u našoj zemlji	575
Komisija za zdravstvenu negu Republike Srbije	576
LITERATURA	577
AUTORI	586